

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **J. B.**,

skazanego za przestępstwo z art. 209 § 1a k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 12 marca 2024 r.

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie

z dnia 5 lutego 2019 r., sygn. akt III K 103/19,

1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu Lublin-Zachód w Lublinie do ponownego rozpoznania;

2. wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

[J.J.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem nakazowym z dnia 5 lutego 2019 r., sygn. akt III K 103/19 Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie uznał oskarżonego J. B. za winnego tego, że: w okresie od [...] 2000 r. do [...] 2012 r., a także od [...] 2012 r. do [...] 2016 r. oraz w okresie od [...] 2017 r. do [...] 2018 r. w L. uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego, określonego co do wysokości w protokole ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w L., sygn. akt [...], z dnia 14 grudnia 2010 r. polegającego nałożeniu alimentów w kwocie po 450 zł miesięcznie na rzecz córki Z. B., przez co naraził ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, a wartość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 miesięcznych świadczeń okresowych i stanowi 35.108,05 zł z tytułu wypłacanych świadczeń z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej, przy czym czynu tego dopuścił się w warunkach powrotu do przestępstwa określonego w art. 64 § 1 k.k., to jest w ciągu 5 lat od odbycia kary co najmniej 6 miesięcy pozbawienia wolności, za umyślne przestępstwo podobne, to jest czynu z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. wymierzył mu karę 2 lat ograniczenia wolności polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym; na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciężącego na nim obowiązkułożenia na utrzymanie pokrzywdzonej Z. B.

Nikt z uprawnionych nie wniósł sprzeciwu od tego wyroku nakazowego. Stał się on prawomocny z dniem 1 marca 2019 r.

Kasację od tego wyroku nakazowego na korzyść skazanego wniósł Prokurator Generalny zarzucając:

I. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, tj. art. 500 § 1 i 3 k.p.k. polegające na wydaniu wobec J. B. w dniu 5 lutego 2019 r., wyroku w postępowaniu nakazowym, mimo że okoliczności popełnienia opisanego w akcie oskarżenia czynu z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i wina oskarżonego w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, budziły wątpliwości w odniesieniu do czasu popełnienia przez oskarżonego czynu zabronionego, co w efekcie, z rażącym naruszeniem również art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k. doprowadziło do skazania J. B. za przestępstwo z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnione w okresie od 1 grudnia 2010 r. do 15 kwietnia 2012 r., od 5 maja 2012 r. do 13 stycznia 2016 r., oraz od 11 lipca 2017 r. do 23 marca 2018 r., podczas, gdy za ten sam występki na szkodę tej samej małoletniej

pokrzywdzonej - zawierający się w granicach od [...] 2010 r. do [...] 2012 r. oraz od [...] 2012 r. do [...] 2014 r., oskarżony został już skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 22 maja 2014 r. o sygn. akt IV K 314/14, natomiast za okres zawierający się w granicach od [...] 2014 r. do [...] 2015 r., oskarżony został już skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 14 kwietnia 2016 r. o sygn. akt IV K 53/16.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Lublin-Zachód w Lublinie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym i jako taka podlegała uwzględnieniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zaskarżony nią wyrok nakazowy zapadł z rażącą obrazą wskazanych w jej zarzucie przepisów, przy czym to uchybienie - z racji swojego charakteru - miało istotny wpływ na treść tego orzeczenia.

Poza sporem jest, że możliwość orzekania w trybie nakazowym jest uzależniona od spełnienia określonych, przewidzianych w art. 500 § 1 i 3 k.p.k. (pozytywnych) przesłanek i jednoczesnym braku (negatywnych) przesłanek ją wykluczających, wskazanych art. 501 k.p.k. Z pewnością - w świetle tych regulacji - takimi koniecznymi do zaistnienia przesłankami ustawowymi jest to, aby "na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budziły wątpliwości" oraz stwierdzenie - w oparciu o analizę zebranego w sprawie materiału dowodowego - iż "przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne". Sąd Najwyższy wielokrotnie tłumaczył jak należy rozumieć ów wymóg "braku wątpliwości". Trafnie zauważając, że: "Postępowanie nakazowe jest instytucją prawa procesowego, której stosowanie zastrzeżono do najbardziej oczywistych przypadków, to znaczy takich, w których zebrany materiał dowodowy jest tak jednoznaczny, że nie nasuwa żadnych istotnych zastrzeżeń, co do winy i okoliczności popełnienia zarzucanego czynu. Wymóg ten oznacza w szczególności brak wątpliwości co do tak zasadniczych kwestii, jak realizacja przez oskarżonego wszystkich znamion zarzucanego mu czynu wymienionych w konkretnym przepisie typizującym dane przestępstwo, jak również wyczerpanie pozostałych warunków odpowiedzialności karnej, ujętych w części ogólnej kodeksu karnego. Tylko wówczas można mówić, że "okoliczności

czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości" (wyrok Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt IV KK 423/18).

Analiza materiału dowodowego rozpoznawanej sprawy, zwłaszcza danych zawartych w informacji z Krajowego Rejestru Karnego z dnia 18 września 2018 r. (k.59-60), dotyczących wcześniejszego skazania J. B. za przestępstwa z art. 209 § 1 k.k., powinna była skłonić orzekający Sąd Rejonowy do stwierdzenia braku warunków do wydania wyroku nakazowego i uznania konieczności rozpoznania tej sprawy na rozprawie. W oparciu bowiem o nią winien był powziąć uprawnione przekonanie o zaistnieniu wątpliwości co do okoliczności popełnienia przez oskarżonego zarzucanego mu czynu, zwłaszcza dotyczących czasu i warunków w jakich miał się go dopuścić. Przede wszystkim, te wątpliwości są związane z oceną poprawności zarzucenia oskarżonemu (i przypisania zaskarżonym wyrokiem) całego - wskazanego przez oskarżyciela publicznego, a następnie, przez Sąd ustalonego - czasookresu niealimentacji. Sąd Rejonowy zaniechał bowiem rozważenia, w tym kontekście, owych poprzednich skazań oskarżonego za tożsamo kwalifikowane i popełnione na szkodę tej samej pokrzywdzonej czyny. Niezbędność zainteresowania się przez Sąd *meriti* tymi sprawami była tym większa, gdy się zważy z jednej strony na daty wydania w nich wyroków skazujących wobec J. B. , z drugiej strony zaś na zarzucony jemu w przedmiotowej sprawie czasokres niealimentacji, który w znacznej mierze daty wydania tych wspomnianych orzeczeń poprzedzał i sam był niewątpliwie długi. Takie czynności były stosunkowo łatwe do przeprowadzenia, skoro w obu tych sprawach orzekał także Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie. Najpierw wyrokiem z dnia 22 maja 2014 r., sygn. akt IV K 314/14, prawomocnym z dniem 30 maja 2014 r., J. B. został skazany za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k., którego się dopuścił w okresie od 29 grudnia 2010 r. do 14 lutego 2014 r., na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie, na mocy art. 69 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 70 § 1 pkt 1 k.k. warunkowo zawieszono na okres lat dwóch. Następnie wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV K 53/16, J. B. został uznany winnym popełnienia przestępstwa z art. 209 § 1 k.k., w okresie od 15 lutego 2014 r. do 16 września 2015 r. i za to skazany na karę 2 lat ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, dozorowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym.

Zestawiając przypisany J.B. okres niealimentacji zaskarżonym kasacją wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 5 lutego 2019 r., sygn. akt III K 103/19, z okresami niealimentacji przypisanymi J. B. w obydwu zapadłych przeciwko niemu i przywołanych powyżej wyrokach, stwierdzić należy, że ustalony czas popełnienia przez oskarżonego owego czynu, przyjęty w zaskarżonym kasacją wyroku nakazowym, częściowo się z nimi pokrywa, i to także w znacznym zakresie. W zaskarżonym kasacją wyroku nakazowym wydanym w sprawie III K 103/19 przyjęto, że skazany dopuścił się przedmiotowego występku w okresie od 1 grudnia 2010 r. do 15 kwietnia 2012 r., od 5 maja 2012 r. do 13 stycznia 2016 r. oraz od 11 lipca 2017 r. do 23 marca 2018 r. Natomiast w pierwszej z przywołanych spraw: IV K 314/14 ustalono, że oskarżony dopuścił się występu niealimentacji na szkodę swojej córki Z. w okresie od 29 grudnia 2010 r. do 14 lutego 2014 r., co oznacza, iż zaskarżony kasacją wyrok nakazowy ustalił czas popełnienia przez oskarżonego przedmiotowego występu, tak że w znacznej części zawiera się w tym okresie, który jako czas popełnienia przez oskarżonego występu niealimentacji ustalono w sprawie IV K 314/14. Doprowadziło to do sytuacji w której J. B. został dwukrotnie skazany za przestępstwo niealimentacji na szkodę Z. B. popełnione w okresie od 29 grudnia 2010 r. do 15 kwietnia 2012 r. oraz od 5 maja 2012 r. do 14 lutego 2014 r. Podobna sytuacja zaistniała także w odniesieniu i do wyroku wydanego w sprawie IV K 53/16. Zestawienie przypisanego J. B. okresu niealimentacji w tym wyroku oraz skarżonym rozpoznawaną kasacją wyrokiem nakazowym, prowadzi do wniosku, że tenże wyrok nakazowy ustalił czas popełnienia przez oskarżonego występu z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w taki sposób, że w całości pokrywał się on nie tylko z uprzednim skazaniem w sprawie IV K 314/14, ale również w całości pokrywał się on z uprzednim skazaniem w sprawie IV K 53/16 i wykraczał poza te okresy (od 1 grudnia 2010 r. do 28 grudnia 2010 r., od 17 września 2015 r. do 13 stycznia 2016 r. oraz od 11 lipca 2017 r. do 23 marca 2018 r.). W opisanej sytuacji, nie ma więc wątpliwości, że nie było warunków do orzekania w niniejszej sprawie przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w trybie nakazowym i wydania zaskarżonego wyroku nakazowego. Sąd Rejonowy tak jednak procedując, tym samym zaniechał realizacji obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy, co doprowadziło do stanu w którym poczynił błędne ustalenia faktyczne w zakresie

okresu w ciągu którego oskarżony dopuścił się występku niealimentacji wobec swojej córki.

Opisana zaszłość procesowa dotycząca wcześniejszego skazania J. B. prawomocnymi wyrokami Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie w sprawach: IV K 314/14 oraz IV K 53/16, nie implikowała jednak zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej, w postaci powagi rzeczy osądzonej. Trafnie bowiem Sąd Najwyższy (konsekwentnie, w licznych orzeczeniach) przyjmuje, że przeszkoda procesowa przewidziana w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wyłącznie w sytuacji, gdy okresy obu przypisanych oskarżonemu czynów pokrywają się ze sobą i są identyczne, gdy okres w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt IV KK 149/18; 23 lutego 2021 r., IV KK 186/20). W wypadku dwukrotnego skazania za ten sam fragment czynu polegającego na niealimentacji, z uwagi na to, że okres uchylania się od obowiązku alimentacyjnego objęty skazaniem późniejszym, jest dłuższy i wykracza poza okres niealimentacji określony w wyroku wcześniejszym, nie zachodzi w tym wypadku bezwzględna przyczyna odwoławcza. Nadto Sąd Najwyższy stwierdził, że w wypadku przestępstw wielokrotnych, do których należy występki z art. 209 § 1 k.k., nie ma stanu rzeczy osądzonej, jeśli uprzednie prawomocne skazanie, dotyczy tylko fragmentu zarzucanego później czynu. Uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego w okresie nieobjętym prawomocnym skazaniem jest już nowym czynem przestępnym, pociągającym dalszą odpowiedzialność karną, przy czym granice czasowe kolejnego przestępstwa powinny być dokładnie określone, z uwzględnieniem treści poprzedniego wyroku skazującego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 maja 2002 r., V KK 10/02).

Wobec tego, że przypisany J. B. , zaskarżonym wyrokiem nakazowym, występki uchylania się od alimentacji wykracza poza okresy objęte uprzednimi prawomocnymi skazaniami w przywołanych sprawach Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie: IV K 314/14 i IV K 53/16, stwierdzić należy, że Sąd *meriti* dopuścił się tym samym rażącego naruszenia także art. 504 § 1 pkt. 4 k.p.k., które w istotny sposób wpłynęło na treść zaskarżonego wyroku nakazowego. Doszło bowiem do ponownego skazania J. B. za te same fragmenty zachowania polegającego na

niealimentacji wobec tej samej osoby, popełnionego w okresie od 29 grudnia 2010 r. do 15 kwietnia 2012 r. oraz od 5 maja 2012 r. do 14 lutego 2014 r. (w sprawie IV K 314/14), jak również od 15 lutego 2014 r. do 16 września 2015 r. (w sprawie IV K 53/16), podczas, gdy pozostały do osądzenia czasokres, nie mieszczący się w tym objętym uprzednimi prawomocnymi skazaniami, jako zdecydowanie krótszy, bo stanowiący czas od 1 grudnia 2010 r. do 28 grudnia 2010 r., od 17 września 2015 r. do 13 stycznia 2016 r., od 11 lipca 2017 r. do 23 marca 2018 r. - bezspornie mógł także mieć wpływ na wymiar orzeczonej wobec oskarżonego kary i trudno obecnie uznać, by nie był on istotny.

W tej sytuacji kasacja Prokuratora Generalnego w pełni zasługuje na aprobatę. Konsekwencją tej oceny była konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku nakazowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Lublin-Zachód w Lublinie.

W toku tych czynności Sąd ten będzie miał na względzie powyższe wnioski i spostrzeżenia.

Z tych to powodów orzeczono jak wyżej.

[J.J.]

[ał]